

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії Лаба Альона Юріївна, 1996 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2020 році Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого за спеціальністю "Право", здобувачка третього (освітньо-наукового) ступеня вищої освіти ПЗВО «Київський міжнародний університет».

Виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Приватного закладу вищої освіти «Київський міжнародний університет», м. Київ від 27 червня 2025 року №092, у складі: Голови разової

спеціалізованої вченої ради – Суббота Анатолія Івановича, доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри публічного та європейського права ННІ міжнародних відносин та права ПЗВО «Київський міжнародний університет»

Рецензентів –

Мушенка Віктора Васильовича, доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри теорії права, міжнародного права та приватного права Навчального-наукового інституту міжнародних відносин та права ПЗВО «Київський міжнародний університет»,

Бісюк Олени Сергіївни, кандидатки юридичних наук, доцентки, директорки Навчального-наукового інституту міжнародних відносин та права ПЗВО «Київський міжнародний університет»

Офіційних опонентів –

Джафарової Олени В'ячеславівни, докторки юридичних наук, професорки, завідувачки кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ,

Дрозда Олексія Юрійовича, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ

на засіданні 01 серпня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право Лабі Альоні Юріївні на підставі публічного захисту дисертації «Фінансово-правова відповідальність органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади» за спеціальністю 081 Право.

Дисертацію виконано у Приватному закладі вищої освіти «Київський міжнародний університет», м. Київ.

Науковий керівник – Анатолій Анатолійович Коваленко, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та європейського права ПЗВО «Київський міжнародний університет».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у комплексному теоретико-правовому дослідженні інституту фінансово-правової відповідальності ОМС в умовах децентралізації, з особливим акцентом на правовому регулюванні механізму моніторингу публічних закупівель та здійсненні фінансового контролю за використанням бюджетних коштів. У межах дисертаційного дослідження вперше на доктринальному рівні обґрунтовано авторське бачення правової природи фінансово-правової відповідальності ОМС як суб'єктів

публічної фінансової діяльності, розкрито її зміст, функціональне призначення, процесуальні особливості реалізації та взаємозв'язок із інституційною структурою державного фінансового контролю в контексті забезпечення законності, прозорості та належного врядування у сфері публічних закупівель.

За результатами дослідження було сформульовано та обґрунтовано ряд нових теоретичних положень і висновків, що виносяться на публічний захист дисертації, зокрема:

уперше:

- здійснено комплексне теоретико-правове дослідження фінансово-правової відповідальності ОМС як самостійного інституту публічного права в умовах децентралізації, з урахуванням особливостей їх статусу як суб'єктів публічних фінансів та адміністративного управління;

- обґрунтовано авторську концепцію фінансово - правової стосовно відповідальності ОМС в контексті моніторингу публічних закупівель, визначено її зміст, ознаки, функції та місце в системі публічного фінансового контролю;

- проаналізовано існуючу інституційну модель фінансового контролю в Україні через призму забезпечення дієвості механізму відповідальності ОМС, виявлено структурні дисбаланси та окреслено напрями її оптимізації;

- здійснено систематизацію ключових проблем правозастосування фінансово-правової відповідальності ОМС в умовах децентралізації, яка охоплює тривимірну модель аналітики: нормативну невизначеність та інституційну фрагментарність;

- запропоновано концептуальні підходи до вдосконалення механізму реалізації фінансово-правової відповідальності ОМС, що включають нормативну, інституційну та процесуальну модернізацію з урахуванням міжнародних стандартів належного врядування у сфері публічних фінансів.

удосконалено:

- правове визначення поняття фінансово-правової відповідальності ОМС шляхом конкретизації його ознак, структури та відмежування від суміжних видів юридичної відповідальності, з урахуванням специфіки їх публічного статусу та функціонального призначення в системі публічних фінансів;

- класифікацію фінансово-правових санкцій, застосовуваних до ОМС, на підставі критеріїв суб'єкта застосування та механізму реалізації;

- нормативну модель моніторингу публічних закупівель як форми реалізації фінансового контролю, з позицій її ефективності, правової визначеності та відповідності принципам підзвітності у сфері управління бюджетними ресурсами;

- доктринальне осмислення можливостей адаптації зарубіжного досвіду (Німеччини, Франції, Польщі, США, Болгарії) щодо інституцій фінансового контролю, форм відповідальності та процедурних гарантій, що дозволило обґрунтувати пропозиції щодо гармонізації українського законодавства з міжнародними стандартами належного врядування у публічному секторі.

дістали подальшого розвитку:

- теоретичні підходи до розуміння сутності та функціонального призначення фінансово-правової відповідальності ОМС як інструменту забезпечення бюджетної дисципліни, законності у сфері публічних фінансів і реалізації принципу підзвітності публічної влади;

- положення щодо класифікації фінансових правопорушень, суб'єктного складу відповідальності та процесуальних особливостей її застосування до ОМС як юридичних осіб публічного права;

- наукові підходи до правової природи інституту моніторингу публічних закупівель як превентивного засобу фінансово-правового контролю, а також до його ролі в структурі публічної відповідальності в умовах адміністративної децентралізації;

- бачення інституційної взаємодії між органами державного фінансового контролю, місцевого самоврядування та юрисдикційними інстанціями у механізмі притягнення до

фінансово-правової відповідальності, з урахуванням міжнародного досвіду побудови ефективних моделей контролю.

Практичне значення отриманих результатів. Сформульовані в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані в:

- науково-дослідній діяльності – для подальшого розвитку теорії фінансового права, зокрема інституту юридичної відповідальності у сфері публічних фінансів, а також як наукове підґрунтя для розробки галузевих досліджень з питань фінансового контролю та децентралізації публічної влади (Акт впровадження у науково-дослідній роботі комунальної науково-дослідної установи «Науково-дослідний інститут соціально-економічного розвитку міста» від 10.06.2025р. № 050/31-304);
- нормотворчій діяльності – під час підготовки проектів законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, що стосуються регулювання механізмів притягнення до фінансово-правової відповідальності ОМС, вдосконалення процедур моніторингу публічних закупівель, а також функціонування органів фінансового контролю;
- правозастосовній практиці – органами державного фінансового контролю, ОМС, суб'єктами аудиту, а також у діяльності органів досудового розслідування, прокуратури та судів, зокрема при виявленні, документуванні та кваліфікації порушень фінансової дисципліни, що містять ознаки правопорушення, з метою належної правової оцінки та ініціювання притягнення до юридичної відповідальності (Акт впровадження у правозастосовній діяльності Голосіївської районної в місті Києві державної адміністрації від 23.05.2025р. № 100-6938);
- освітньому процесі – як навчально-методичний матеріал у підготовці фахівців юридичних спеціальностей, зокрема під час викладання навчальних дисциплін «Фінансове право», «Адміністративне право», «Публічне управління та фінансовий контроль», а також у підготовці курсів підвищення кваліфікації службовців органів публічного управління та фінансового контролю (Акт впровадження у в освітній процес ПЗВО «Київський міжнародний університет» від 03.02.2025р. № 263);
- просвітницькій діяльності – при організації/проведенні інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо належного управління публічними фінансами, підвищення фінансово-правової обізнаності представників ОМС, депутатського корпусу, громадськості та інших учасників бюджетного процесу (Акт впровадження у просвітницьку діяльність Громадська організація «Всеукраїнська асоціація інститутів та агенцій розвитку міст» від 09.05.2025 р. № 36/13).

Особистий внесок здобувачки. Усі висновки, узагальнення, припущення, пропозиції, положення новизни, що винесено на захист, і висновки, зроблені в цій дисертації, зробили самостійно, апробували й опублікували одноособово.

Апробація результатів дослідження здійснювалася шляхом участі здобувача у науково-практичних конференціях, круглих столах, семінарах, де обговорювалися ключові положення дослідження, зокрема щодо правової природи фінансово-правової відповідальності, механізму публічного фінансового контролю, моніторингу публічних закупівель та зарубіжного досвіду відповідальності ОМС. Основні положення дисертації обговорювались на кафедрі публічно-правових дисциплін Київського міжнародного університету, а також були оприлюднені та обговорювалися на таких міжнародних і національних науково-практичних конференціях: V Міжнародна науково-практична інтернет конференція «Ways of Science Development in Modern Crisis Conditions» (Дніпро, 2024 року); IX Міжнародна науково-практична конференція «Розбудова інноваційних економіки, менеджменту та освіти в умовах нової соціальної реальності» (Київ, 2024 року); III Міжнародна науково-практична конференція «Learning&Teaching: In the World after the War» (Харків, 2024 року); XXIX Міжнародна науково-практична конференція молодих учених, аспірантів і студентів «Стратегії формування просвіропейських ціннісних орієнтирів у студентському середовищі» (Київ, 2024); II Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «PROКиїв» (Київ, 2025). Положення та висновки дисертації пройшли апробацію також через оприлюднення результатів дослідження у наукових публікаціях, що

відповідають вимогам до фахових видань у галузі юридичних наук. Результати дослідження використовувались у межах викладацької та методичної діяльності в закладах вищої освіти, а також у процесі підготовки навчально-методичних матеріалів.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається з анотації, змісту, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 251 сторінку. Обсяг основного тексту дисертації становить 200 сторінок, список використаних джерел – 229 найменувань (19 з яких іноземними мовами), що викладені на 25 сторінках.

Основні наукові результати дисертаційного дослідження відображено в десяти наукових публікаціях, серед яких п'ять статей в наукових фахових виданнях, та п'ять тез доповідей, оприлюднені на круглих столах міжнародних науково-практичних конференцій, що відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 №44 (зі змінами):

1. Laba A. Y. Financial basis for the functioning of local self-government in the context of decentralization of power. *Scientific journal innovative solutions in modern science*. 2022. № 3 (55). С. 71-82. DOI:10.26886/2414- 634X.3(55)2022.4

2. Laba A. Y. Financial and Legal Responsibility of Local Government Bodies in Today's Conditions. *Copernicus Political and Legal Studies*. 2023. № 2(4). С. 70-76. DOI: 10.15804/CPLS.2023407

3. Лаба А. Ю. Фінансово-правова відповідальність органів місцевого самоврядування в умовах сьогодення. *Науковий журнал «Приватне та публічне право»*. 2023. № 3. С. 56-60. DOI: 10.32782/2663- 5666.2023.3.10

4. Лаба А. Ю. Фіскальна самостійність та фіскальна відповідальність місцевого самоврядування в умовах бюджетної децентралізації. *Науково-практичний юридичний журнал Публічне право*. 2023. № 3 (51). С. 30-37. DOI: 10.32782/2306- 9082/2023- 51-3

5. Лаба А. Ю. Актуальні виклики фінансово-правової відповідальності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації. *Науково-практичний юридичний журнал «Часопис цивілістики»*. 2024. №55/2024. С. 111-116. DOI:10.32782/chc.v055.2024.19

У дискусії взяли участь голова, рецензенти, офіційні опоненти:

Мушенюк Віктор Васильович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри теорії права, міжнародного права та приватного права Навчального-наукового інституту міжнародних відносин та права ПЗВО «Київський міжнародний університет»
Оцінка позитивна із зауваженнями.

1. У роботі подається загальна характеристика механізму фінансово-правової відповідальності ОМС, однак недостатньо висвітлено співвідношення колективної відповідальності органу (як юридичної особи публічного права) і персональної відповідальності посадових осіб, які приймають конкретні управлінські чи фінансові рішення. Це питання є особливо актуальним у світлі принципу індивідуалізації юридичної відповідальності та з огляду на часті випадки політизації притягнення до відповідальності органів місцевої влади. Розмежування підстав і процедур застосування санкцій до юридичної особи й фізичних осіб-посадовців могло б поглибити юридичну конструкцію, підвищити точність авторських висновків і сприяти формуванню ефективної моделі фінансової відповідальності в умовах децентралізації.

2. У дисертаційному дослідженні обґрунтовано висвітлено значення моніторингу публічних закупівель у системі фінансового контролю. Водночас доцільним було б глибше проаналізувати потребу реформування правового регулювання цього механізму на місцевому рівні, особливо в контексті децентралізації та розвитку ризик-орієнтованих підходів. Зокрема, варто було б звернути увагу на: законодавчу невизначеність меж та підстав моніторингу щодо

закупівель ОМС; співвідношення моніторингу з іншими формами фінансового контролю; можливість запровадження європейських моделей превентивного нагляду. Такий аналіз посилив би практичну цінність дисертації та сприяв би формуванню цілісного бачення інституційного реформування механізмів закупівельного контролю.

3. У дисертаційному дослідженні подано низку концептуально важливих пропозицій щодо вдосконалення фінансово-правового регулювання відповідальності органів місцевого самоврядування. Водночас окремі з цих пропозицій сформульовано на загальнонормативному рівні, без урахування специфіки регіонального різноманіття, яке об'єктивно існує в системі місцевого самоврядування України. Доцільним видається деталізувати запропоновані законодавчі ініціативи з урахуванням фінансово-економічної спроможності різних типів громад (міських, сільських, селищних), відмінностей у підходах до бюджетного планування, а також специфіки правозастосовної практики в умовах прикордонних, дотаційних або воєнно-загрожених регіонів. Такий підхід дозволив би посилити практичну релевантність та адаптивність запропонованих механізмів, забезпечити їх відповідність принципу субсидіарності та сприяв би ефективнішому правовому регулюванню у сфері фінансової відповідальності органів місцевого самоврядування в умовах функціонування децентралізованої моделі публічних фінансів.

Бісюк Олена Сергіївна, кандидат юридичних наук, доцент, директор Навчального-наукового інституту міжнародних відносин та права ПЗВО «Київський міжнародний університет»

Оцінка позитивна із зауваженнями.

1. Автор приділяє значну увагу питанням незалежності контрольних органів та їх підзвітності парламенту, що безумовно є перевагою дослідження. Водночас недостатньо розкрито, які механізми правового захисту мають ОМС у разі необґрунтованого або спірного притягнення до фінансово-правової відповідальності. Наприклад, у ряді держав існують спеціалізовані юрисдикційні інституції або процедури адміністративного оскарження рішень контрольних органів. Вивчення таких інструментів дозволило б не лише посилити юридичну аргументацію авторських висновків, а й надати практичні рекомендації щодо удосконалення національного механізму реалізації принципу справедливості та процесуальної рівноваги у публічно-правових спорах.

2. У дисертації обґрунтовано висвітлено проблематику фінансово-правової відповідальності ОМС, однак доцільним було б глибше проаналізувати інституційну взаємодію між органами державного фінансового контролю, органами місцевого самоврядування та юрисдикційними інстанціями у процесі притягнення до відповідальності. Недостатньо окреслено порядок координації дій між цими суб'єктами, зокрема в частині реалізації санкцій, процедур захисту прав ОМС та перегляду рішень у судовому порядку. Врахування міжнародного досвіду, зокрема моделей чіткого розмежування контрольних, наглядових і санкційних функцій, характерних для країн ЄС, дозволило б сформувати більш збалансовану, правову і функціонально ефективну модель відповідальності, що відповідає принципам правової визначеності та інституційної неупередженості.

3. Дисертант у своїй роботі обґрунтовано наголошує на важливості чіткого правового механізму притягнення органів місцевого самоврядування до фінансово-правової відповідальності. Водночас у дослідженні бракує системного опису процедурної складової: які саме стадії має проходити процес встановлення порушення, який порядок ухвалення рішення про застосування санкцій, які процесуальні права та гарантії має ОМС як суб'єкт відповідальності. Наявність такої структурованої моделі сприяла б практичному застосуванню запропонованих автором теоретичних висновків та дозволила б уникнути ситуацій надмірного втручання контролюючих органів у діяльність місцевого самоврядування.

Джафарова Олена В'ячеславівна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ

Оцінка позитивна із зауваженнями.

1. Авторка у загальних рисах згадує про «європейський» підхід до моніторингу закупівель, однак не подає розгорнутого порівняльного аналізу із правовим регулюванням у державах ЄС. Водночас європейська практика застосування системи ризик-індикаторів, прозорості закупівель та ролі національних аудиторських органів могла б стати додатковим джерелом для формування рекомендацій у частині вдосконалення українського законодавства. Особливої уваги заслуговують моделі, у яких моніторинг закупівель відіграє проактивну роль у запобіганні порушенням, а не лише фіксує наслідки. Застосування повноцінного порівняльного підходу надало б роботі ширшої методологічної обґрунтованості.

2. У дослідженні дисертантка вживає терміни «фінансово-правова санкція», «захід державного примусу», «заходи впливу» як синонімічні конструкції. Водночас у науковій та законодавчій площині ці категорії мають різне юридичне значення - зокрема, не кожен захід державного примусу є санкцією в класичному розумінні юридичної відповідальності. Уточнення цього питання в межах дослідження, наприклад, через відсилку до загальної теорії права або до норм Податкового кодексу України, дозволило б уникнути термінологічної неоднозначності та посилило б логічну цілісність дисертаційної конструкції.

3. У роботі обґрунтовано доводиться необхідність удосконалення механізмів фінансово-правової відповідальності органів місцевого самоврядування. Проте доцільно було б приділити більше уваги балансуванню між ефективністю контролю з боку держави та реалізацією принципу бюджетної автономії ОМС. Надмірне посилення відповідальності або її надмірно розширене тлумачення потенційно може створювати ризики обмеження фінансової самостійності місцевих бюджетів, що суперечить положенням Європейської хартії місцевого самоврядування. Аналіз цього співвідношення поглибив би теоретичну аргументацію автора і дозволив би сформулювати більш зважені пропозиції з урахуванням публічно-правової природи обох інститутів - відповідальності та автономії.

4. У науковій роботі дисертантка слушно підкреслює провідну роль органів державного фінансового контролю у механізмі забезпечення дотримання фінансової дисципліни ОМС. Однак недостатньо розкрито питання балансу між їх контрольними функціями та компетенцією щодо ініціювання чи застосування заходів фінансово-правової відповідальності. Детальніше опрацювання цієї теми дозволило б уникнути колізій між функціональною доцільністю і принципами законності та неупередженості.

Дрозд Олексій Юрійович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ

Оцінка позитивна із зауваженнями.

1. У дисертаційному дослідженні авторка слушно наголошує на проблемі термінологічної невизначеності щодо вживання понять «фінансова відповідальність» та «фінансово-правова відповідальність». Причому констатовано наявність законодавчого терміна «фінансова відповідальність», а також домінування в науковій літературі терміна «фінансово-правова відповідальність» як більш коректного з позиції галузевої належності. Проте варто було б доповнити цю частину дослідження системним порівнянням зазначених понять за критеріями: суб'єктного складу, підстав настання, форми санкцій та процедур реалізації, що дозволило б остаточно визначити співвідношення цих категорій — як тотожних, співвідпорядкованих чи таких, що частково перетинаються. Такий підхід сприяв би більш чіткому нормативному позиціонуванню фінансово-правової відповідальності окремого правового інституту.

2. У науковому дослідженні слушно висвітлено роль Державної аудиторської служби України як головного суб'єкта зовнішнього моніторингу, однак недостатньо визначено, як саме співвідносяться функції цього органу з функціями внутрішнього аудиту в органах місцевого самоврядування. Авторка зазначає, що внутрішній контроль здебільшого має

формальний характер, але не подає аналітичної моделі або рекомендацій щодо правового врегулювання повноважень внутрішніх підрозділів аудиту ОМС. У цьому контексті видається доцільним деталізувати межі відповідальності між внутрішніми і зовнішніми органами контролю, а також окреслити можливі форми їх координації, що суттєво підвищило б практичну цінність дослідження.

3. У науковій роботі методологічне розмежування понять «моніторинг» і «контроль» залишається недостатньо сформульованим. Зокрема, недостатньою мірою розкрито відмінності в змісті, цілі, правових наслідках, суб'єктному складі й інструментах реалізації цих понять. Уточнення цього аспекту дозволило б не лише чіткіше визначити правову природу моніторингу, а й уникнути плутанини в нормативному застосуванні та підвищити загальнотеоретичну точність дослідження.

4. У роботі слушно наголошено на важливості правової визначеності під час застосування фінансово-правових санкцій до ОМС, проте відсутнє ґрунтовне дослідження процедур оцінки фінансових збитків, спричинених їхніми діями або бездіяльністю. Наявність чіткої методики або визначених законом підходів до розрахунку розміру шкоди є критично важливою для забезпечення об'єктивності, пропорційності та справедливості застосування санкцій. У сучасних умовах реформування публічних фінансів ця проблема потребує не лише згадки, а й окремого аналітичного опрацювання як елементу процесуальної гарантії для ОМС.

Суббот Анатолій Іванович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри публічного та європейського права ННІ міжнародних відносин та права ПЗВО «Київський міжнародний університет».

Оцінка позитивна, зауважень немає.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада Приватного закладу вищої освіти «Київський міжнародний університет» присуджує Лабі Альоні Юріївні ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Анатолій СУББОТ

Голова разової спеціалізованої вченої ради